

Per Broomé, Benny Carlsson, Rolf Ohlsson: Bäddat för mångfald

SNS Förlag, 2001, 120 s.

Boken *Bäddat för mångfald*, som nyligen kommit ut på SNS Förlag, tar avstamp i den demografiskt förutsebara nedgången i arbetskraftsutbud som kommer att uppstå i Sverige inom några år. Förtjänstfullt påpekas att denna nedgång i första hand drabbar offentlig sektor eftersom fyrtiotalisterna som kommer att pensioneras under det kommande årtiondet är koncentrerade inom denna sektor. Det har i sin tur att göra med att det var denna sektor som expanderade under 1960-talet och 1970-talet då denna födelsekohort etablerade sig på arbetsmarknaden. Eftersom vi kan förutse att vårdbehovet kan komma att öka när de allra äldsta också kommer att öka är detta naturligtvis bekymmersamt för framtiden. Inte minst för den offentliga budgetbalansen kan det bli problematiskt om offentlig sektor ska lönekonkurrera med privat sektor samtidigt som utgifterna ökar av andra skäl (t ex de ovanligt stora kohorter från omkring 1990 som kommer in i högskolesektorn ungefär samtidigt) och skatteintäkterna minskar då andelen höginkomsttagare också kommer att minska. Kopplar vi detta till att vi sannolikt samtidigt får se en nedgång i tillväxten och en uppgång i inflationen i samband med minskningen i sparande då de medelålders blir färre (Lindh & Malmberg [2000]) så verkar framtiden dyster.

Men arbetskraftsbrist är förstås alltid ett relativt fenomen. Kan vi bara betala priset finns det förstås möjlighet att importera arbetskraft. Frågan som författarna ställer är om det svenska samhället klarar av att betala det priset. Man förstår ganska snart att de inte är så optimistiska. De ”högljudda krav på arbetskraftsim-

port” som situationen lett till är enligt deras mening inte så lätta att tillfredsställa. De utgår från en diskussion kring svårigheten att integrera de invandrare vi redan har i landet i arbetskraften. Den arbetskraftsreserv vi har i denna grupp på kanske 100 000 personer, vid en realistisk beräkning, har ju haft ganska svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Självklart skulle denna reserv utgöra ett värdefullt tillskott, även om vi ska komma ihåg att det rör sig om samma storleksordning som de årliga pensionsavgångarna, så en mobilisering av de arbetslösa invandrargrupperna räcker inte riktigt till för att klara situationen.

Som nationalekonom upplever man det förstås som märkligt att den svenska nationalekonomiska forskningen kring invandrarintegration i stort sett negligeras av författarna med undantag av några få referenser till Jan Ekbergs arbeten. Avstampen för analysen görs i stället utifrån en ganska specifikt nordamerikansk forskning runt etnisk mångfald i företagen som tyvärr är ganska okänd för undertecknad. Desto mer finns det naturligtvis att lära från författarnas redogörelse för denna forskning och de problem och risker med etnisk mångfald i arbetsstyrkan som dessa identifierat. Det är förstås, som författarna är nogga med att understryka, farligt att fastna i en allmänt positiv ”mångfaldsretorik” utan att också göra klart för sig problemen och riskerna med etnisk mångfald på arbetsplatserna. Man kan t ex peka på kommunikationsproblem och tendenser till koncentration av invandrare på okvalificerade arbeten, kulturkrockar och tendenser till etniska gruppbildningar på arbetsplatserna. Mångfaldslitteraturen från USA verkar

emellertid tämligen vag när det gäller att kvantifiera storleksordningen på de här problemen och hur de förhåller sig till de potentiella vinsterna; mer öppna, kreativa och flexibla miljöer som till fullo utnyttjar de olika talanger som finns. I slutet av redogörelsen för denna forskning konstateras att slutsatsen verkar bli "det beror på". Kanske inte förvånande eftersom man inte redovisar några kvantitativa resultat från denna forskning. Det är ju välkänt att om man bara har kvalitativa utsagor som kan röra sig i olika riktning blir det också väldigt svårt att dra några slutsatser.

Vad som är förbryllande är därför varför författarna valt att ta sin utgångspunkt i denna forskning som inte tycks ge mycket vägledning om vad som är att förvänta i Sverige, speciellt med tanke på att de institutionella förhållandena i Sverige är ganska annorlunda mot de amerikanska. Emellertid gör de utifrån denna analysram ett försök att analysera situationen i Sverige och möjligheterna att få till stånd en större integration av invandrare speciellt i den offentliga sektorn, som, enligt författarna, är klart sämre än den privata sektorn i detta avseende. Förutom statistik som visar att invandrare är underrepresenterade i offentlig sektor tycks denna analys i huvudsak bygga på diverse intervjuuttalanden från privata och offentliga arbetsgivare. Eftersom tidigare arbetskraftsinvandring i huvudsak gått till privat sektor och offentlig sektor knappast nyrekryterat under 1990-talet (vilket är orsaken till att personalens genomsnittsålder kraftigt ökat) så är det knappast förvånande att de i huvudsak flyktinginvandrare som kom under 1990-talet inte är representerade i någon större utsträckning i den offentliga verksamheten. Jag skulle nog vilja se litet starkare belegg innan jag instämmer i slutsatsen att offentlig sektor skulle ha speciellt svårt att hantera mångfald.

I det avslutande kapitlet blir emellertid författarna litet mer positiva och konstaterar att vi knappast har några alternativ.

Förändringarna blir knappast så stora i vilket fall som helst. För att invandrare i Sverige ska nå upp till samma förvärvsintensitet som infödda krävs att ytterligare 100 000 får jobb. Om samtliga dessa får jobb i offentlig sektor ökar andelen av invandrare från 8 procent till 15 procent. Det är därför knappast fråga om någon direkt omvälvning.

Efter läsningen av "Bäddat för mångfald" har man en djupare förståelse för de tänkbara problem som kan uppstå vid integration av invandrare på arbetsplatser av olika typ. Boken bör vara en mycket nyttig läsning för personaladministratörer på olika nivåer. Däremot har man knappast fått klart för sig hur långt detta räcker för att lösa det problem som författarna tar sin utgångspunkt i, nämligen den åldrande befolkningen och de arbetskraftsproblem som detta sannolikt medför. Den analysen återstår att genomföra.

Referenser

Malmberg, B & Lindh, T, [2000], "40-talister-
nas uttåg – En ESO-rapport om 2000-talets
demografiska utmaningar", Rapport till ex-
pertgruppen för studier i offentlig ekonomi,
Ds 2000:13, Finansdepartementet, Stock-
holm.

THOMAS LINDH
forskningsledare vid Institutet för
framtidstudier i Stockholm och professor i
nationalekonomi vid Uppsala universitet